

PRVI PRELIMINARNI IZVJEŠTAJ O DUGOROČNOM POSMATRANJU IZBORA
(za period 23.07. – 02.09.2018. godine)

septembar / rujan 2018.

Sadržaj

1. Sažetak izvještaja
2. Metodologija dugoročnog posmatranja izbora
3. O Općim izborima 2018
 - 3.1. Ukratko o Općim izborima 2018
 - 3.2. Šta nas novo očekuje na Općim izborima 2018?
4. Dugoročno posmatranje izbora
 - 4.1. Izborne nepravilnosti
 - 4.1.1. Preuranjena izborna kampanja
 - 4.1.2. Ažurnost Centralnog biračkog spiska (CBS)
 - 4.1.3. Nezakonita trgovina mjestima u biračkim odborima
 - 4.1.4. Zloupotreba ličnih podataka u svrhu registracije birača/ica za glasanje
 - 4.1.5. Nedožvoljeni pritisci na birače/ice i kupovina glasova
 - 4.1.6. Zloupotreba javnih resursa i javnih funkcija u svrhe kampanje
 - 4.1.7. Ostale nepravilnosti
 - 4.2. Rad izborne administracije
 - 4.2.1. Centralna izborna komisija BiH (1)
 - 4.2.2. Lokalne izborne komisije (143)
 - 4.3. Mediji, civilno društvo i građani/ke
 - 4.3.1. Izvještavanje medija
 - 4.3.2. Civilno društvo i građani/ke
5. O Koaliciji "Pod lupom"

Ovaj projekat finansira Evropska unija.

Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Koalicije "Pod lupom" i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Koalicije "Pod lupom" i ne odražava stavove USAID-a ili američke Vlade.

1. Sažetak izvještaja

O Općim izborima 2018.

- Opći izbori 2018 zakazani su za nedjelju 7. oktobra 2018. godine i raspisani su za 6 nivoa, odnosno organa vlasti.
- Za Opće izbore 2018 CIK BiH je za učešće na izborima ovjerila 69 političkih stranaka, 34 nezavisna kandidata/kinje, 36 koalicija i preko 7.500 kandidata/kinja za sve izborne utrke.
- Pravo glasa na izborima 7. oktobra imaće 3.352.933 građana/ki BiH koji su upisani u Centralni birački spisak zaključno sa 23.08.2018. godine. Za glasanje izvan BiH registrovano je ukupno 77.814 birača/ica.
- Za predstojeće Opće izbore 2018 godine će se uvesti i određene novine. Pozitivnim se može ocijeniti uvođenje obaveze javne objave imena i prezimena svih članova/ica biračkih odbora sa pripadnošću političkom subjektu što ima za cilj spriječiti nezakonitu trgovinu mjestima u biračkim odborima, uvođenje providnih glasačkih kutija s ciljem spriječavanja krađe glasačkih listića i povećanja transparentnosti izbornog procesa, te smanjenje visine kabina za glasanje u cilju spriječavanja velikog broja slučajeva porodičnog glasanja, fotografisanja listića i krađe listića. Ovim izmjenama implementirane su 3 od 10 prioritetnih preporuka Koalicije „Pod lupom“ za bolje izbore, a koje su se odnosile na CIK.
- Negativnim se može ocijeniti povećanje unutarstranačkog izbornog praga na 20% što praktično znači da će građani/ke BiH po prvi put nakon 18 godina glasati na *de facto* zatvorenim listama.

Izborne nepravilnosti

- Posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ zabilježili su ukupno 364 slučaja preuranjene izborne kampanje koju su provodila 32 politička subjekta.
- Po broju zabilježenih aktivnosti preuranjene izborne kampanje prednjači Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) sa zabilježena 54 slučaja, slijedi Stranka demokratske akcije (SDA) sa 47, Demokratski narodni savez (DNS) sa 28, Savez za bolju budućnost (SBB) sa 26 itd.
- U 10 općina izražena je sumnja u ažurnost biračkog spiska koja se uglavnom ogleda u postojanji određenog broja umrlih lica na biračkom spisku.
- Do raspisivanja izbora 8. maja iz evidencija birača/ica brisano je preko 5.000 umrlih lica sa biračkog spiska.
- Posmatrači/ce Koalicije su izvijestili o nezvaničnim informacijama i navodima o trgovini mjestima u biračkim odborima u 14 opština/gradova.
- Posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ izvijestili su o jednom slučaju moguće zloupotrebe ličnih podataka u svrhu lažnih prijava za glasanje putem pošte.
- Osim navedenog slučaja, zabilježeni su i slučajevi pritisaka na državljane/ke BiH koji se trenutno nalaze u inostranstvu.
- Masovne kampanje za prijavu državljana/ki BiH koji žive u inostranstvu za glasanje putem pošte vođene su i u drugim zapadnim državama Evropske unije.

- Zabrinjava i masovna pojava lažnih profila na društvenim mrežama (prije svega odnosi se na Facebook) koji organiziraju lažne nagradne igre što je primjećeno već u mjesecu maju i junu. Uslov za učešće u nagradnim igrama ili dobijanje nagrada je da građani/ke dostave svoje lične podatke tj. fotografije sa obje strane lične karte.
- Zabilježeno je 9 slučajeva nedozvoljenih pritisaka ba birače/ice i/ili kupovine glasova. 4 slučaja odnose se na SNSD, 2 na SDS, a po jedan na DNS, SDA i SP.
- Zabilježen je ukupno 31 slučaj zloupotrebe javnih sredstava tj. novca građana/ki u svrhe kampanje određenih političkih subjekata. Od ukupnog broja, 20 slučajeva odnosi se na zloupotrebe javnih budžeta, javnih kompanija ili javne funkcije, a 11 slučajeva na intenziviranje javnih radova u općinama i gradovima u BiH.

Rad izborne administracije

- Od dana raspisivanja izbora (08.05) do objavljivanja ovog izvještaja CIK BiH održala je 29 sjednica.
- Protekli period CIK BiH je potreslo nekoliko slučajeva koji su poljuljali povjerenje javnosti u rad ovog organa.
- U svom redovnom radu, CIK BiH uglavnom prati i ispunjava predviđene obaveze po izbornom kalendaru poštujući zadate rokove.
- U 19 općina izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica CIK u zakonom predviđenom roku nije dostavila pregled ovjerenih političkih subjekata do 05.08.2018. godine.
- Od 15.07.2018. godine lokalne izborne komisije održale su 457 sjednica, a osim toga održan je i veliki broj telefonskih sjednica.
- Sve lokalne izborne komisije funkcionišu u punom sastavu osim izborne komisije u Općini Kupres RS.
- Zabilježeno je da izborne komisije u 12 općina ne ispunjavaju spolnu zastupljenost kako je zakonom predviđeno.
- Sa problemima u radu susreće se 11 izbornih komisija koje navode da nemaju adekvatne prostorije za rad i opremu.
- Do zadatog roka, 3. avgusta/kolovoza, velika većina lokalnih izbornih komisija je odredila broj i vrstu biračkih mjesta, dok njih 9 to nije uradilo.
- 21 općinska/gradska izborna komisija nije dodijelila pozicije političkim subjektima u biračkim odborima do 8. avgusta/kolovoza, tj. nisu održale žrijebanje za članove biračkih odbora čime su prekršile rok za ovu aktivnost.
- U više od polovine općina i gradova u BiH politički subjekti nisu dostavili prijedloge članova biračkih odbora do 15. avgusta/kolovoza što je takođe bio rok.
- U izvještajnom periodu lokalnim izbornim komisijama podneseno je svega 4 prigovora.
- Posmatračice Koalicije 'Pod lupom' uglavnom imaju pozitivna iskustva u saradnji lokalnim izbornim komisijama.

Mediji, civilno društvo i građani

- Ono što najviše zabrinjava jesu napadi na novinare/ke koji su se desili u avgustu mjesecu, ali i ranije tokom godine.
- Koalicija „Pod lupom“ najoštrije osuđuje napade na novinare/ke i na istražne organe apeluje da se počinioci i naručioci ovih nedjela što prije otkriju i sankcionišu. Bez slobodnih medija nema ni slobodnih i poštenih izbora.
- U tri slučaja posmatračice Koalicije „Pod lupom“ su prijavili pritiske i napade kojima su bili izloženi.
- Zabilježena su ukupno 34 slučaja potencijalnog govora mržnje, izazivanja etničke, vjerske, rasne ili druge netrpeljivosti, zapaljive retorike, upotrebe neprimjerenih simbola ili poziva na nasilje.
- Posmatračice iz devet općina su izvjestili da su mediji izloženi pritiscima javnih zvaničnika i/ili političkih subjekata.
- Zabilježena su i 3 slučaja pokušaja negativnog utjecaja na slobodu okupljanja i izražavanja volje građana/ki.

2. Metodologija dugoročnog posmatranja izbora

Koalicija „Pod lupom“ posmatra cjelokupni izborni proces u BiH što podrazumijeva sve faze izbornog procesa od dana raspisivanja izbora pa sve do implementacije izbornih rezultata i formiranja vlasti. U tu svrhu organizira se dugoročno posmatranje koje služi da bi se kontinuirano pratio cijeli izborni proces, kako bi se mogla dati sveukupna slika koja bi obuhvatila što je moguće širi spektar aktivnosti vezanih za izbore, a ne samo izborni dan kao takav.

Koalicija „Pod lupom“ dugoročno posmatranje Općih izbora 2018 vrši putem 7 regionalnih ureda i 63 dugoročna posmatrača/ice na terenu koji pokrivaju sve osnovne izborne jedinice u BiH, njih 143. Dugoročni posmatrač/ice na terenu posmatraju rad i sjednice svih općinskih/gradskih izbornih komisija u BiH, aktivnosti predviđene izbornim kalendarom i poštivanje rokova, izborne nepravilnosti, te medijsko izvještavanje. O svojim aktivnostima dugoročni posmatrač/ice izvještavaju na sedmičnom nivou, te su do sada poslali ukupno 858 redovnih izvještaja o ključnim nalazima posmatranja. Izvještaji dugoročnih posmatrača/ica čine okosnicu ovog preliminarnog izvještaja.

Osim posmatranja rada općinskih/gradskih izbornih komisija, Koalicija posmatra i rad CIK BiH što je redovna praksa od formiranja Koalicije 2014. godine.

3. O Općim izborima 2018.

3.1. Ukratko o Općim izborima 2018.

Opći izbori 2018 zakazani su za nedjelju 7. oktobar 2018. godine, i raspisani su za sljedeće organe, odnosno nivoe vlasti:

- Predsjedništvo Bosne i Hercegovine;
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine;
- Narodnu Skupštinu Republike Srpske;
- Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske; i
- Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Zakonom utvrđeni izborni sistem u BiH spada u red kombinacije izbornih sistema, odnosno zavisno od organa koji se bira razlikujemo:

- Sistem proste većine; i
- Sistem proporcionalne zastupljenosti uz primjenu otvorenih lista.

Sistem proste većine primjenjuje se prilikom izbora:

- Članova/ica Predsjedništva BiH (iz reda konstitutivnih naroda);
- Izbor predsjednika/ce i potpredsjednika/ica Republike Srpske (jedan predsjednik/ca i dva potpredsjednika/ce iz konstitutivnih naroda).

Sistem proporcionalne zastupljenosti primjenjuje se prilikom izbora u sljedeće organe:

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH (42 člana);
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH (98 članova);
- Narodna skupština Republike Srpske (83 člana);
- Skupštine kantona u Federaciji BiH (10 skupština).

Za Opće izbore 2018 CIK BiH je za učešće na izborima ovjerila 69 političkih stranaka, 34 nezavisna kandidata/kinje, 36 koalicija i preko 7.500 kandidata/kinja za sve gore pomenute izborne utrke. Pravo glasa na izborima 7. oktobra imaće 3.352.933¹ građana i građanki BiH koji su upisani u Centralni birački spisak zaključno sa 23.08.2018. godine. Za glasanje izvan BiH registrovano je ukupno 77.814 birača/ica.

¹ U Federaciji BiH ukupan broj birača je 2.092.336, u Republici Srpskoj ukupan broj birača je 1.260.597.

3.2. Šta nas novo očekuje na Općim izborima 2018?

Na Općim izborima 2018 očekuje nas nekoliko novina koje se tiču organiziranja izbornog dana i/ili procedura na izborni dan. Tako je CIK BiH, kroz provedbene akte, donijela odluke o uvođenju providnih glasačkih kutija na biračka mjesta, skraćivanju visine glasačkih kabina i javnoj objavi imena i prezimena članova biračkih odbora sa nazivom političkog subjekta koji ih je nominovao. Time su implementirane 3 od 10 prioriternih preporuka Koalicije „Pod lupom“ za bolje izbore u BiH a koje se ne odnose na izmjene Izbornog zakona BiH.

Da bi se na neki način spriječila zloupotreba hemijskih olovaka koje koristi birački odbor na izborni dan, izmijenjen je Pravilnik o načinu provođenja izbora u dijelu koji se odnosi na ispunjavanje obrazaca na biračkom mjestu. Tom izmjenom obrasci na biračkom mjestu ispunjavaju se olovkom crvene boje, odnosno tinte, dok se glasanje vrši olovkom plave boje, odnosno tinte.

Inače, Koalicija „Pod lupom“ je u izvještaju o provedenim Lokalnim izborima 2016. godine dala niz preporuka za unapređenje izbornog procesa. Između ostalih, Koalicija je posebno zagovarala uvođenje providnih glasačkih kutija za svaki nivo vlasti koji se bira kako bi se spriječile određene vrste nepravilnosti u vezi sa glasanjem i uopće povećalo povjerenje u odvijanje izbornog procesa na izborni dan. Zatim, skraćivanje glasačkih kabina do nivoa koji će štiti tajnost glasanja, ali onemogućiti bilo kakve nepravilnosti prilikom glasanja (fotografisanje, više birača u kabini, iznošenje i/ili zamjene glasačkih listića). Kako bi se u potpunosti 'ogolila' nezakonita tzv. trgovina mjestima u biračkim odborima, Koalicija je posebno zagovarala javnu objavu imena i prezimena svih članova biračkog odbora uključujući i naziv političkog subjekta koji ih je nominovao kako bi ostali politički subjekti, posmatrači/ce, ali i građani/ke, imali uvid u sastav biračkog odbora i priliku reagovati prema izornoj administraciji ukoliko uoče da se trgovina mjestima u biračkim odborima dogodila. Prema mišljenju Koalicije, pomenute novine i izmjene su pozitivan korak naprijed u unapređenju izbornog procesa.

Pored toga, izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH iz aprila 2016. godine usvojene su retrogradne izmjene koje se odnose na povećanje unutarstranačkog praga za osvajanje mandata. Po ovim izmjenama unutarstranački prag za lokalne izbore, odnosno izbore u predstavnička tijela na lokalnom nivou podignut je sa 5% na 10%. Za opće izbore, ovaj prag podignut je sa 5% na 20%. Prema mišljenju Koalicije „Pod lupom“ u praksi ove izmjene znače zatvaranje kandidatskih listi, odnosno smanjenje uticaja birača/ica na izbor njihovih predstavnika/ca u predstavnička/zakonodavna tijela, dok se značajno povećao utjecaj političkih stranaka na odabir kadrova koji će biti izabrani. Ove izmjene nisu ni u skladu sa standardima dobre prakse u izborima niti preporukama Venecijanske komisije o unutarstranačkom pragu, gdje se umjerenim pragom smatra svaki onaj u rasponu od 5-10%, dok se one liste gdje je prag 15% ili više zapravo smatraju zatvorenim listama.²

² [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)001-e)

4. Dugoročno posmatranje izbora

Koalicija „Pod lupom“ u predizbornom periodu posmatra rad i sjednice lokalnih izbornih komisija, aktivnosti predviđene izbornim kalendarom i poštovanje rokova, izborne nepravilnosti, te prati medijsko izvještavanje.

4.1. Izborne nepravilnosti

4.1.1. Preuranjena izborna kampanja

Izborni zakon BiH definiše izbornu kampanju kao period od 30 dana uoči izbornog dana u kojem politički subjekti predstavljaju biračima/cama i javnosti svoje programe i kandidate/kinje za predstojeće izbore. Izborna kampanja za Opće izbore 2018. godine počinje 7. septembra. Do ovog datuma zabranjeno je bilo kakvo plaćeno javno oglašavanje, kao i sve one predizborne aktivnosti političkih subjekata osim održavanja internih skupova organa i statutarnih tijela političkih subjekata i to od dana raspisivanja do dana služebenog početka kampanje.

Ipak, kao i u prethodnim izbornim ciklusima, značajan broj političkih subjekata započinje sa aktivnostima koje se mogu podvesti pod zabranjenu izbornu kampanju. Posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ zabilježili su ukupno 364 slučaja preuranjene izborne kampanje koju su provodila 32 politička subjekta. Po broju zabilježenih aktivnosti preuranjene izborne kampanje prednjači Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) sa zabilježena 54 slučaja, slijedi Stranka demokratske akcije (SDA) sa 47, Demokratski narodni savez (DNS) sa 28, Savez za bolju budućnost (SBB) sa 26, itd³. Riječ je uglavnom o plaćenom oglašavanju na društvenim mrežama i organiziranju javnih događaja (skupova, tribina) sa ciljem promovisanja političkog subjekta i/ili kandidata/kinja na izborima. Pregled zabilježenih slučajeva nalazi se u prilogu ovog Izvještaja.

Broj evidentiranih slučajeva preuranjene izborne kampanje veći je za više od dva puta u odnosu na isti period za Loakalne izbore 2016. godine. Nažalost, sankcije za zakonom zabranjenu, preuranjenu izbornu kampanju kontinuirano izostaju.

4.1.2. Ažurnost Centralnog biračkog spiska (CBS)

Registracija birača/ica u BiH je pasivna od 2006. godine, dok za birače/ice koji žele glasati iz ili u inostranstvu još uvijek važi aktivna registracija. Za Opće izbore 2018 godine u Centralni birački spisak (CBS) upisano je ukupno 3.352.933⁴ birača/ica zaključno sa 23.08.2018. godine. Rok za prijavu birača/ica za glasanje izvan BiH bio je 24. juli, nakon čega je CIK BiH za glasanje izvan BiH registrovala ukupno 77.814 birača/ica. CIK BiH je odbila zahtjeve za glasanje izvan BiH za ukupno 9.098 birača i to po raznim osnovama. Najviše zahtjeva odbijeno je po osnovu nedostatka validnog

³ ASDA (1), BPS (2), DF (5), GS (1), Mirsad Hadžikadić (7), HDZ BiH (10), HDZ 1990 (2), Hrvatsko zajedništvo (3), HSP (1), Koalicija Kanton Sarajevo (3), Narod i pravda (7), Naša stranka (20), NDP (21), Nezavisna bh. Lista (4), Nezavisni blok (22), NSRzB (13), PDP (17), SDP BiH (16), SDS (21), Socijalistička parija (9), SNS (2), SzBiH (10), Ujedinjena Srpska (4), Pokret uspješna Srpska (2), Laburistička stranka BiH (2), Hrvatska republikanska stranka (1), PDA (4).

⁴ U Federaciji BiH ukupan broj birača je 2.092.336, u Republici Srpskoj ukupan broj birača je 1.260.597.

dokaza o identitetu (3.490), nedostatak dokaza o prebivalištu u BiH (2.349), te prijava više lica sa iste adrese (1.358).

Još od Lokalnih izbora 2016 izuzetno aktuelna tema je ažurnost biračkog spiska u smislu postojanja većeg broja umrlih lica na biračkom spisku. CIK BiH je za ove izbore preduzimala određene korake kako bi se ovaj problem riješio, međutim iako CIK BiH odgovara za ažurnost i tačnost biračkog spiska bez saradnje ostalih nadležnih tijela u lancu odgovornosti birački spisak ne može biti ažuran. Do raspisivanja izbora 8. maja iz evidencija birača/ica brisano je preko 5.000 umrlih lica sa biračkog spiska.

Kada je u pitanju povećanje broja birača/ica po osnovnim izbornim jedinicama, u općini Ravno zabilježen je porast tog broja od 5% u odnosu na ukupnu populaciju općine. U 10⁵ općina izražena je sumnja u ažurnost biračkog spiska koja se uglavnom ističe zbog postojanja određenog broja umrlih lica na biračkom spisku.

4.1.3. Nezakonita trgovina mjestima u biračkim odborima

Izborni zakon BiH propisuje da politički subjekti ovjereni za učešće na izborima mogu imati samo po jednog predstavnika/cu u sastavu jednog biračkog odbora. I pored ove jasne odredbe, politički subjekti nerijetko potežu za raznim sredstvima kako bi se domogli većeg broja mjesta u biračkim odborima, trgujući mjestima i/ili plaćajući za ta mjesta onim političkim subjektima koji nemaju interes da imaju dodjeljene članove/ice biračkih odbora u određenoj osnovnoj izbornoj jedinici. Posmatrači/ce Koalicije su izvijestili o nezvaničnim informacijama i navodima o trgovini mjestima u biračkim odborima u 14 opština/gradova u BiH. Radi se o općinama: Banjaluka, Bosanska Krupa, Bosansko Grahovo, Bratunac, Busovača, Doboje, Doboje Istok, Gračanica, Ilijaš, Istočno Novo Sarajevo, Kakanj, Mostar, Petrovo i Živinice.

U Doboju je zabilježena izjava nezavisnog kandidata za predsjednika Republike Srpske Vojina Pavlovića, koji je izjavio da će podnijeti prijavu Centralnoj izbornoj komisiji BiH i Policijskoj stanici Bratunac protiv SDS-a iz Doboja zbog uznemiravanja i nuđenja novca za prodaju mjesta u biračkim odborima za predstojeće izbore.⁶

4.1.4. Zloupotreba ličnih podataka u svrhu registracije birača/ica za glasanje

Posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ izvijestili su o jednom slučaju moguće zloupotrebe ličnih podataka u svrhu lažnih prijava za glasanje putem pošte. U općini Domaljevac-Šamac jedan politički subjekt je prijavio da postoje aktivnosti na prijavi građana/ki za glasanje putem pošte iz inostranstva, bez znanja istih.

⁵ Domaljevac-Šamac, Donji Žabar, Pelagićevo, Banovići, Ključ, Ilijaš (oko 140 umrlih na spisku), Bosanska Krupa, Ravno, Vitez, te Banja Luka gdje je politički subjekt SDP BiH Iznio sumnju u ažurnost biračkog spiska.

⁶ <http://dobojski.info/drustvo-i-politika/politika/item/22559-doboj-optuzuje-sds-za-prodaju-mjesta-u-birackim-odborima>

Pored navedenog slučaja, zabilježeni su i slučajevi pritisaka na državljane/ke BiH koji se trenutno nalaze u inostranstvu. Tako je evidentirana prepiska s društvenih mreža u kojoj aktivista SNSD-a vrbuje državljanina BiH koji trenutno studira u Novom Sadu, u Republici Srbiji. Studentu se nudi iznos od 2.500 RSD (cca. 41 KM) u zamjenu da ustupi svoje lične podatke kako bi bio prijavljen za glasanje putem pošte iz Republike Srbije, uz uslov da svoj glas da kandidatima/kinjama SNSD-a na predstojećim izborima. U Republici Srbiji izviješteno je i o slučajevima da stranački aktivisti obilaze građane/ke koji imaju državljanstvo BiH u cilju da se isti prijave za glasanje putem pošte.

Masovne kampanje za prijavu državljanina/ki BiH koji žive u inostranstvu za glasanje putem pošte vođene su i u drugim zapadnim državama Evropske unije. To samo po sebi ne predstavlja nepravilnost, ali su kampanje nerijetko vođene od strane političkih subjekata koji su registrovani za Opće izbore 2018 što može značiti da je vršen i pritisak na birače/ice izvan BiH da glasaju za određenu političku opciju, a što je nedozvoljen pritisak na birače/ice koji je zabranjen krivičnim zakonodavstvom BiH.

Zabrinjava i masovna pojava lažnih profila na društvenim mrežama (prije svega Facebook) koji organiziraju lažne nagradne igre, a što je primjećeno već u maju i junu mjesecu. Uslov za učešće u nagradnim igrama ili dobijanje nagrada je da građani/ke dostave svoje lične podatke tj. fotografije sa obje strane lične karte. Tako su registrovani lažni profili na društvenim mrežama vodećih trgovačkih lanaca za prodaju mještovite robe (lažni profili Bingooo, Konzumm, Tropicc, Robott, ali i Gazprom promocija i drugi) koji su tražili i zloupotrebljavali lične podatke građana/ki, a sumnja se upravo u moguću zloupotrebu pri registraciji za glasanje. Navedene zloupotrebe su takođe kažnjive prema krivičnom zakonodavstvu BiH. Pojedini trgovinski lanci su se ogradili od postojećih lažnih profila i lažnih nagradnih igara, što je dokaz da su isti služili za zloupotrebe.

Koalicija poziva sve građanke i građane BiH da prije izbornog dana na stranici CIK-a (www.izbori.ba) provjere gdje su registrovani za glasanje i prijave sve eventualne zloupotrebe njihovih ličnih podataka u ovom smislu CIK-u i nadležnoj policijskoj upravi. Provjera registrovanja za glasanje i mjesta na kojem će birač glasati na izborni dan moguća je putem linka <https://bit.ly/2rEodRf>.

Na kraju, postoje i određena saznanja da su se najmanje u jednoj općini u BiH vršile prijave fiktivnog prebivališta za državljane/ke BiH koji ne žive u BiH i nisu porijeklom iz navedene općine, a s ciljem povećanja broja birača/ica u toj općini i utjecaja na izborni proces. Koalicija provjerava ove navode i sa imenom ove općine će izaći u javnost nakon provjere svih činjenica na terenu.

4.1.5. Nedozvoljeni pritisci na birače/ice i kupovina glasova

Zabilježeno je 9 slučajeva nedozvoljenih pritisaka na birače/ice i/ili kupovine glasova. 4 slučaja odnose se na SNSD, 2 na SDS, a po jedan na DNS, SDA i SP.

Iako nezakoniti, nedozvoljeni pritisci na birače/ice i kupovina glasova na izborima u BiH već je postala uobičajena praksa kojoj u posljednje vrijeme svjedoče i bošnjački povratnici u općini Zvornik. Informacija od 30.08.2018. godine govori da se glas za Milorada Dodika, trenutnog

predsjednika entiteta Republika Srpska, predsjednika SNSD-a i kandidata za srpskog člana Predsjedništva BiH, u Zvorniku plaća 70 KM. Ovu informaciju potvrdilo je nekoliko bošnjačkih povratnika u taj grad, ali uz uslov anonimnosti iz straha od odmazde.

Zaposlenima u Novoj banci u Banja Luci, čiji je predsjednik Uprave banke Milan Radović, potpredsjednik DNS-a, uručene su liste u koje trebaju unijeti podatke poput imena i prezimena, naziva mjesne zajednice kojoj pripadaju i broja članova/ica u njihovom domaćinstvu uz obavezivanje da će na izborni dan glasati za DNS. Takođe, zaposlenima je rečeno da fotografišu glasački listići i prijećeno da će se znati za koga su glasali na izborni dan i ukoliko ne glasaju za DNS i kandidate/kinje koalicionih stranaka na nivoima gdje DNS nema kandidate/kinje da će se to znati i da će takvi snositi posljedice.

DNS sa Pala pokrenuo je projekat „Registar porodica bez ijednog zaposlenog člana.“ Na ovu aktivnost DNS-a oglosio se i SDS koji smatra da DNS javno želi da dođe do ličnih podataka građana/ki, te da napravi stranačku evidenciju, manipulišući osjetljivom kategorijom stanovništva.

Predstavnici/e SDS-a u Banja Luci su nekoliko sedmica zaredom provodili aktivnosti kućnih obilazaka članova/ica i uručivanja poklona, što su javno promovisali i na društvenoj mreži Facebook (<https://bit.ly/2MMvnil>).

Građani/ke općine Breza već su počeli dobijati ponude za svoje glasove. Obećanja variraju od "kese na kućnom pragu", donacije stoke osobama koje se bave stočarstvom, do obećanja mladima da će dobiti posao u struci kroz volontiranje i sl.

Osim navedenog, zabilježen je slučaj distribucije paketa za građane/ke sa logom SDA, te slučajevi donacije školskog pribora učenicima/ama u Istočnom Novom Sarajevu od strane kandidatkinje SDS-a i učenicima/ama u Doboju od strane Gradskog odbora Socijalističke partije (SP). U posljednja dva slučaja, maloljetna djeca su korištena u svrhu kampanje političkih subjekata SDS i SP, a što je zabranjeno.

4.1.6. Zloupotreba javnih resursa i javnih funkcija u svrhe kampanje

Zloupotreba javnih resursa i/ili javnih funkcija u svrhu kampanje odnosi se na zloupotrebe u potrošnji javnog budžetskog novca i drugog javnog novca u vlasništvu građana/ki BiH, te zloupotrebe javnih kompanija i dodijeljenih javnih funkcija od strane političkih subjekata ili pojedinaca koji su kandidati/kinje na izborima. Gotovo uvijek, zloupotrebe javnih resursa dešavaju se od strane onih koji u izbornu utrku za različite nivoe ulaze sa pozicije vlasti.

Zabilježen je ukupno 31 slučaj zloupotrebe javnih sredstava tj. novca građana/ki u svrhe kampanje određenih političkih subjekata. Od ukupnog broja, 20 slučajeva odnosi se na zloupotrebe javnih budžeta, javnih kompanija ili javne funkcije, a 11 slučajeva na intenziviranje javnih radova u općinama i gradovima u BiH.

Od 20 zabilježenih slučajeva zloupotrebe javnih budžeta, javnih kompanija ili javnih funkcija, najveći broj zloupotreba se odnosi na SNSD (13), SDA (3), DNS (2) i HDZ (2), a navedene zloupotrebe se u najvećoj mjeri događaju u entitetu Republika Srpska (RS).

Tako je zabilježeno da je Vlada RS najavila povećanje plata zaposlenih u zdravstvenom sektoru i povećanje penzija u RS. Najavljena je i jednokratna pomoć svim penzionerima u RS u iznosu do 100 KM. Osim toga, Vlada RS je izmjenom zakonske regulative smanjila osnovicu poreza za obračun plata u RS čime su plate svim zaposlenima u RS povećane (povećanje od oko 30 KM na iznos prosječne plate u entitetu RS). Ovo su eklatantni primjeri zloupotrebe javnih budžeta i ovlasti od strane onih koji su nosioci vlasti.

Nažalost, u BiH nije zakonski regulisano niti zabranjeno činiti ovakve poteze u vremenu prije izbora dok je u nekim državama to slučaj (u periodu od 60-90 dana prije izbora u pojedinim državama je zabranjeno povećanje plata u javnom sektoru, socijalnih davanja, uvođenja novih socijalnih kategorija, prekomjerna, neplanirana javna potrošnja za javne radove, nova zapošljavanje u javnom sektoru i sl).

Što se tiče drugih slučajeva u ovom segmentu zloupotreba na izborima, zabilježen je otvoreni utjecaj na izbor pripravnika/ca za zapošljavanje u javnim preduzećima kroz učešće u programu Vlade RS. Ovaj nezakoniti utjecaj javno je objavljen u vidu dopisa na memorandumu SNSD-a. SNSD Berkovići je zloupotrijebio autobus Javnog preduzeća Hidroelektrane na Trebišnjici za organizaciju izleta aktivista SNSD-a. Javno preduzeće "Putevi RS", čiji je v.d. direktora Nenad Nešić, predsjednik regionalnog odbora DNS-a, o javnom trošku asfaltiralo je dvorišta aktivistima/cama Demokratskog narodnog saveza. Javnu funkciju zloupotrijebili su i Vlado Đajić, generalni direktor UKC RS u Banja Luci i Goran Selak, direktor KPZ Banja Luka, koji su otvoreno podržali političke stranke SNSD i SP, te kandidate/kinje ovih stranaka na izborima. Otvaranju regionalne kancelarije DNS-a u Banjoj Luci i na Manjači prisustvovali su i državni službenici zaposleni u Vladi RS i NSRS, u toku radnog vremena. Sekretar Općinske izborne komisije Pale, Božidar Novaković, primjećen je na regionalnom sastanku SDS-a u Općini Pale RS.

11 prijavljenih slučajeva koji se odnose na intenziviranje javnih radova u općinama i gradovima u BiH u vremenu prije izbora desili su se u Banja Luci, Bijeljini, Kalesiji, Loparama, Palama (RS) i Ugljeviku. Po političkim subjektima, 5 prijava odnosi se na SNSD, 3 na SDS, 2 na aktuelnog načelnika općine Kalesija i kandidata Nezavisne bosanskohercegovačke liste Seada Džafića i 1 na DNS. Navedeni slučajevi najčešće se odnose na intenzivirane javne radove na lokalnim putevima, vodovodnoj mreži, izgradnji objekata, te svečanom obilježavanju početka ili završetka javnih radova u pojedinim općinama i gradovima.

4.1.7. Ostale nepravilnosti

Kada govorimo o nepravilnostima koje se ne mogu svrstati niti u jednu od prethodnih kategorija, zabilježen je slučaj potpisivanja ugovora sa dijelom kandidata/kinja na listi političkog subjekta Demokratska fronta, onih koji su pozicionirani visoko na kandidatskoj listi. Ovim ugovorima o uređivanju materijalnih odnosa političkog subjekta Demokratska fronta (DF) i kandidata/kinja DF-

a za organe svih nivoa izvršne i zakonodavne vlasti, kako se navodi, precizirano je da u slučaju da kandidat/kinja tokom trajanja izborne funkcije napusti stranku, pređe u klub zastupnika drugog političkog subjekta i/ili postane nezavisni kandidat, kandidat se obavezuje da isplati iznos do 50.000 KM na račun stranke. Ovi ugovori su nedemokratski jer vlasništvo mandata pripada pojedincu, a ne stranci.

4.2. Rad izborne administracije

4.2.1. Centralna izborna komisija BiH (1)

Centralna izborna komisija BiH (CIK BiH) je zadužena za organiziranje i provođenje izbora. CIK BiH je donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora 2018. godine 8. maja tekuće godine. Od dana raspisivanja izbora do objavljivanja ovog izvještaja CIK BiH održala je 29 sjednica. Protekli period CIK BiH je potreslo nekoliko slučajeva koji su poljuljali povjerenje javnosti u rad ovog organa. Naime, u februaru ove godine u javnost je dospio radni materijal CIK-a BiH u vezi sa potencijalnim modelom popunjavanja Doma naroda Parlamenta FBiH, a nakon što je Ustavni sud stavio van snage odredbe Izbornog zakona koje se odnose na isto. Iako je u pitanju bio radni materijal, pojedini mediji i politički lideri okarakterisali su to kao pokušaj CIK-a da nametne neustavan i diskriminatoran model rješavanja ovog pitanja. Ipak, najviše štete po ugled CIK-a predstavlja činjenica da se samo taj radni materijal uopće našao u javnosti, jer se to može shvatiti i kao unutrašnji politički ili drugačiji sukob koji postoji, a koji ide na štetu kredibiliteta i povjerenja javnosti u ovu instituciju. U aprilu 2018. godine u javnosti se pojavila informacija o nestanku 35,8 tona papira nabavljenog za štampanje glasačkih listića. CIK BiH je demantovala ove navode, dok je u reakcijama prema javnosti u vezi sa ovim slučajem djelovala konfuzno i sa davanjem oprečnih informacija koje javnosti nisu precizno objasnile situaciju u vezi sa 'nestalim' papirom. Pojedini politički subjekti iskoristili su ovu situaciju dovodeći u pitanje i regularnost oktobarskih izbora. U toku je istraga Agencije za istrage i zaštitu (SIPA) BiH, po nalogu Tužilaštva BiH, o nestanku desetak tona papira iz skladišta CIK-a.

U svom redovnom radu, CIK BiH uglavnom prati i ispunjava predviđene obaveze po izbornom kalendaru poštujući zadate rokove. U 19⁷ općina izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica nije dostavljen pregled ovjerenih političkih subjekata od strane CIK-a do 05.08.2018. godine što je bio rok.

Pored novina i unapređenja u organizaciji izbornog dana (tačka 3.2 ovog Izvještaja), CIK BiH za ove izbore, u odnosu na ranije izborne cikluse, planira uvesti ozbiljniji pristup obukama predsjednika/ca i članova biračkih odbora, kao i članova općinskih i gradskih izbornih komisija. Ovo je urađeno izradom *Jedinstvene metodologije za izradu nastavnog plana i programa obuke članova biračkih odbora u BiH*, te pratećih provedbenih akata. Metodologija predviđa unificirane

⁷Brčko Distrikt BiH, Čapljina, Centar Sarajevo, Grude, Hadžići, Ljubuški, Neum, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Sanski Most, Šekovići, Široki Brijeg, Stolac, Vareš, Velika Kladaša, Zavidovići, Zenica, Žepče i Živinice

obuke za članove/ice općinskih/gradskih izbornih komisija kao i za članove/ice biračkih odbora, te njihovo testiranje po završetku obuke. Testiranje za članove/ice biračkih odbora predviđeno je 5 dana nakon obuke, dok općinske/gradske izborne komisije imaju obavezu vršenja dodatne obuke predsjednika/ca biračkih odbora i njihovih zamjenika/ca. Uspješno polaganje testova za sve članove/ice biračkog odbora obavezan je uslov za njihov rad na izborni dan.

Posmatrači/ce Koalicije prisustvovali su na regionalnoj obaveznoj edukaciji za predsjednike/ce i članove/ice općinskih/gradskih komisija u Sarajevu, koju organizira CIK BiH, a koju su ocijenili uglavnom kao dobro organiziranu i korisnu edukaciju.

4.2.2. Lokalne izborne komisije (143)

Koalicija je posmatranjem predizbornog perioda Općih izbora 2014. zabilježila da, iako su lokalne izborne komisije funkcionisale u skladu sa Izbornim zakonom i procedurama vezanim za njihov rad, taj rad nije bio sistematski organiziran pa se često dešavalo da sjednice nisu najavljivane, bez pripreme dnevnog reda i slično. Isto je prepoznala i CIK koja je u maju 2016. donijela *Uputstvo o načinu rada i izvještavanju izborne komisije osnovne izborne jedinice u BiH*, kojim je bliže propisano funkcionisanje lokalnih izbornih komisija. Između ostalog, uputstvom je propisano donošenje Poslovnika o radu lokalne izborne komisije, što je u potpunosti ispoštovano od strane svih lokalnih izbornih komisija u BiH. Uputstvom je takođe predviđena mogućnost da lokalne izborne komisije imenuju sekretara i/ili tehničkog sekretara na što se odlučilo 69 izbornih komisija ili 48% od ukupnog broja lokalnih izbornih komisija što će vjerovatno doprinijeti kvaliteti održavanja izbora na njihovom području. Većina lokalnih izbornih komisija provodi adekvatne pripreme za održavanje izbora. Od 15.07.2018. godine lokalne izborne komisije održale su 457 sjednica, a pored toga održan je i veliki broj telefonskih sjednica.

Sve lokalne izborne komisije funkcionišu u punom sastavu osim izborne komisije u Općini Kupres RS gdje je predsjednik izborne komisije podnio ostavku 15. avgusta kao razlog navodeći da je imenovan bez svoje saglasnosti.

Sastav izbornih komisija, prema odredbama Izbornog zakona BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova, treba odražavati polnu zastupljenost od najmanje 40% pripadnika/ca manje zastupljenog spola što je i ispoštovano u 91,6% lokalnih izbornih komisija. Zabilježeno je da izborne komisije u 12 općina, u Bosanskom Petrovcu, Bosanskom Grahovu, Domaljevcu - Šamcu, Glamoču, Krupi na Uni, Kupresu (RS), Novom Gradu Sarajevo, Novom Sarajevu, Petrovcu, Širokom Brijegu, Stolcu i Zvorniku ne odražavaju spolnu zastupljenost kako je zakonom predviđena.

Vlast na lokalnom nivou dužna je obezbijediti uslove za funkcionisanje izbornih komisija. Kada su u pitanju uslovi rada u kojima djeluju izborne komisije osnovnih izbornih jedinica, zabilježeno je

da se sa problemima u radu susreće 11 izbornih komisija⁸, koje navode da nemaju adekvatne prostorije za rad i opremu.

Posmatrači/ce Koalicije izvještavaju da su Centri za birački spisak u svim općinama/gradovima dostupni građanima/kama, izuzev u općinama Ključ gdje poslove Centra trenutno obavlja Općinska izborna komisija i Bosansko Grahovo gdje nije imenovana osoba koja će obavljati ove poslove kao zamjena za radnika na bolovanju.

Jedna od obaveza izbornih komisija na lokalnom nivou jeste određivanje broja i vrste biračkih mjesta do zadanog roka po kalendaru izbornih aktivnosti. Do zadanog roka, 3. avgusta/kolovoza, velika većina lokalnih izbornih komisija su odredile broj i vrstu biračkih mjesta, dok njih 9⁹ to nije uradilo.

Kada govorimo o poštivanju drugih rokova predviđenih izbornim kalendarom, 21¹⁰ općinska/gradska izborna komisija nije dodijelila pozicije političkim subjektima u biračkim odborima do 8. avgusta/kolovoza tj. nisu održale žrijebanje za članove/ice biračkih odbora čime su prekršile rok za ovu aktivnost. Neke od njih navode da su dobile suglasnost CIK-a za prolongiranje žrijebanja.

U više od polovine općina i gradova u BiH politički subjekti nisu dostavili prijedloge članova/ica biračkih odbora do 15. avgusta/kolovoza što je takođe bio rok. Prema informacijama iz ovih izbornih komisija, CIK je prolongirala taj rok do 20. avgusta/kolovoza. Postavlja se pitanje čemu služe rokovi ako se isti krše bez posljedica ili prolongiraju odlukom CIK-a što onda utječe na kašnjenje drugih predviđenih aktivnosti lokalnih izbornih komisija.

U izvještajnom periodu lokalnim izbornim komisijama podneseno je svega 4 prigovora: u Općini Vitez u vezi sa ažurnošću biračkog spiska, u Općini Stari Grad Sarajevo u vezi sa žrijebanjem za mjesta u biračkim odborima, te u općinama Gračanica i Petrovo politički subjekti su se žalili na to da zamjenici/e u biračkim odborima neće biti angažovani niti plaćeni.

Posmatrači/ce Koalicije 'Pod lupom' uglavnom imaju pozitivna iskustva u saradnji lokalnim izbornim komisijama. U svega 10 od 143 lokalne izborne komisije prijavljeni su određeni problemi u komunikaciji sa posmatračima/cama koji se uglavnom tiču neobavještanja o zakazivanju sjednica.

⁸ Izborne komisije u Bosanskom Grahovu, Donjem Žabaru, Glamoču, Istočnom Mostaru, Livnu, Maglaju, Pelagićevu, Ribniku, Sokolcu, Usori i Vukosavlju.

⁹ Čapljina, Čitluk, Gračanica, Ilijaš, Ljubinje, Mrkonjić grad, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Velika Kladuša

¹⁰ Izborne komisije u Berkovićima, Bosanskom Grahovu, Busovači, Čeliću, Doboj Jugu, Dobretićima, Donjem Žabaru, Drvaru, Istočnom Mostaru, Jajcu, Kreševu, Kupresu (RS), Milićima, Novom Gradu, Ribniku, Srbcu, Teočaku, Tešnju, Tomislavgradu, Usori i Vogošći.

4.3. Mediji, civilno društvo i građani/ke

4.3.1. Izvještavanje medija

Dugoročni posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ pratili su i izvještavanje lokalnih i regionalnih medija. Posmatranjem medijskog izvještavanja posmatrači/ce su zabilježili slučajeve pristrasnog izvještavanja medija koji u svojim sadržajima uglavnom pozitivno ili uglavnom negativno izvještavaju o određenim političkim subjektima te prenošenje neprimjerenog govora funkcionera ili kandidata na izborima.

Zabilježena su ukupno 34 slučaja potencijalnog govora mržnje, izazivanja etničke, vjerske, rasne ili druge netrpeljivosti, zapaljive retorike, upotrebe neprimjerenih simbola ili poziva na nasilje.

Posmatrači/ce iz devet općina su izvjestili da su mediji izloženi pritiscima javnih zvaničnika i/ili političkih subjekata. Radi se o općinama Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Mostar, Novi Grad Sarajevo, Petrovo, Stari Grad Sarajevo, Velika Kladuša, Zenica i Žepče.

Ono što najviše zabrinjava jesu napadi na novinare/ke koji su se desili u avgustu mjesecu, ali i ranije tokom godine. Pokušaj ubistva novinara BN televizije Vladimira Kovačevića je nadržastičiji primjer napada na slobodu medija. Novinarica Mira Kostović bila je izložena prijetnjama od strane v.d. direktora Javnog preduzeća „Putevi RS“ i predsjednika regionalnog odbora DNS-a Nenada Nešića njoj i njenom suprugu. Koalicija „Pod lupom“ najoštrije osuđuje napade na novinare/ke i na istražne organe apeluje da se počinioci i naručioci ovih nedjela čim prije otkriju i sankcionišu. Bez slobodnih medija nema ni slobodnih i poštenih izbora.

Koalicija Pod lupom će od petka, 7. septembra, što je dan zvaničnog početka izborne kampanje, na terenu imati dodatnih 42 posmatrača/ice izborne kampanje koji će posjetiti oko 500 predizbornih skupova političkih subjekata i izvještavati o toku izborne kampanje. 7. septembra počinje i sistematizovani monitoring medijskog izvještavanja koji će obuhvatiti 30 medija i 40 dana medijskog izvještavanja, uključujući 30 dana izborne kampanje i dodatnih 10 dana nakon izbornog dana.

4.3.2. Civilno društvo i građani/ke

U tri slučaja posmatrači/ce Koalicije „Pod lupom“ su prijavili pritiske i napade kojima su bili izloženi. Pri organizaciji uličnih akcija u općinama Banja Luka i Istočno Novo Sarajevo desili su se verbalni napadi („soroševci, uništili ste ovu zemlju“ i „bićete protjerani, doći će kraj i vama uskoro“). U Općini Tomislavgrad desetak minuta nakon lijepljenja plakata Koalicije „Pod lupom“, plakati su uništeni.

Koalicija „Pod lupom“ će učiniti sve da zaštiti svoje posmatrača/ice na terenu. Još jednom apelujemo na političke subjekte i građane/ke da se pridržavaju zakona i suzdrže od bilo kakvih pritisaka na posmatrača/ice Koalicije. Nosiocima javnih funkcija pozivamo da se pridržavaju izbornih pravila u predstojećoj izbornoj kampanji.

Zabilježeni su i slučajevi pokušaja negativnog utjecaja na slobodu okupljanja i izražavanja volje građana/ki. Predsjednik RS Milorad Dodik je u dva navrata naglasio da sloboda okupljanja i izražavanja volje građana/ki koji su okupljeni u grupu „Pravda za Davida“ treba da bude onemogućena i da je nezakonita, te negodovao prema okupljanju građana/ki koji su protestovali u znak podrške pretučenom novinaru BN televizije Vladimiru Kovačeviću.

U petak, 17.08.2018. policija je pokušala da zabrani okupljanje građana/ki koje se ne odnosi na izbore, nego na lokalnu problematiku vezano za izgradnju mini hidroelektrane Kruščica u Općini Vitez. Poznato je da se prošle godine 24.08. desio incident u ovom mjestu nakon što su pripadnici specijalne policije MUP-a SBK priveli više osoba koje su protestovale protiv izgradnje MHE pri čemu je više osoba povrijeđeno.

5. O Koaliciji Pod lupom

Koalicija za slobodne i poštene izbore - Pod lupom osnovana je u maju 2014. godine s ciljem provođenja projekta građanskog, nestranačkog posmatranja Općih izbora 2014. godine. Koaliciju čini šest¹¹ nevladinih organizacija iz cijele BiH. Primarna aktivnost Koalicije je posmatranje izbora. Koalicija je do sada posmatrala Opće izbore 2014. godine, Lokalne izbore 2016. godine, prijevremene lokalne izbore u osam općina, prve izbore u novoformiranoj općini Stanari, ponovljene izbore u općini Stolac i postupak provođenja opoziva načelnika općine Lukavac. Na svim navedenim izborima je bilo angažovano više od 5.500 posmatrača/ica. Pored toga, Koalicija se bavi istraživanjima i izradom međunarodnih komparativnih analiza, praćenjem sjednica Centralne izborne komisije BiH, organiziranjem okruglih stolova i konferencija okupljajući predstavnike/ce zakonodavnih i izvršnih institucija vlasti, izborne administracije, međunarodne i akademske zajednice, te medija i civilnog društva. Koalicija aktivno radi i na zagovaranju unapređenja izbornog procesa u svim njegovim segmentima. Pored navedenih aktivnosti, Koalicija vrši i edukaciju mladih birača/ica koji prvi put izlaze na izbore, a u cilju motivacije i ohrabriranja da aktivno učestvuju u izbornom procesu. Kroz ovu aktivnost do sada je edukovano 30.000 mladih ljudi širom BiH.

Koalicija svoje aktivnosti u predizborno vrijeme usmjerava na monitoring rada izborne administracije, proces registracije birača/ica, monitoring (pred)izbornih kampanja političkih subjekata, te prijavu nepravilnosti i postupanje po istima. Nestranački, građanski posmatrači/ce će biti okosnica posmatranja izbornog dana. Oni će objektivno i blagovremeno izvještavati o izbornom procesu sa biračkih mjesta. U postizborno vrijeme, Koalicija vrši monitoring zaprimljenih primjedbi i prigovora na izborni proces, prati formiranje novoizabranih organa vlasti u BiH, te će u izvještajnoj formi dati preporuke i zagovarati unapređenje pravnog okvira i izbornog zakonodavstva u BiH.

Aktivnosti Koalicije se provode kroz trogodišnji projekat BASE (eng. skr. od Izgradnja odgovornosti i sistema u izborima) i dodatno finansiranje za povećanje obima posmatračke misije. Projekat BASE finansira Evropska unija (EU), dok je dodatno finansiranje obezbijedila je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID). Glavni cilj BASE projekta je doprinijeti unapređenju kvalitete izbornog procesa u BiH, u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama, ohrabrujući aktivno učešće građana u posmatranju izbora i zagovaranju unapređenja izbornog zakonodavstva.

¹¹ Centri civilnih inicijativa (CCI), Udruženje građana "Demokratija-Organizovanje-Napredak" Prijedor (DON Prijedor), Institut za razvoj mladih i zajednice "Perpetuum Mobile" Banja Luka, Centar za građansku suradnju Livno (CGS Livno), Inkubator društvenih inovacija "MUNJA" i Forum građana Tuzle (FGT Tuzla)